

De begraafplaats had niet mooier gelegen kunnen zijn. Vanaf La Seyne kon je Toulon aan de overkant van de baai zien liggen, evenals de *monts toulonnais*, de bij de havenstad horende bergen met de kenmerkende top van de Mont Faron. In dat indrukwekkende panorama was vandaag echter niemand geïnteresseerd. Ook Isabelle niet, die hevig verlangde naar het einde van de plechtigheid. Ze had een hekel aan begrafenissen en vroeg zich af waarom ze hier eigenlijk was. In elk geval uit plichtsbesef, misschien ook uit betrokkenheid, maar zeker niet uit sympathie met de overledene. Een kapel in uniform speelde een treurmars van Chopin. Isabelle had zich verstopt achter een zonnebril en nam het ensemble van kist, boeketten en kransen in zich op. Een onafzienbare menigte aangedaan toekijkende mensen verdrong zich tussen de grafstenen. Buiten de *cimetière* stonden alle straatjes en trottoirs vol auto's. Veel bonnen zouden er niet worden uitgedeeld; de meeste voertuigen waren blauw-wit en droegen het opschrift *Police*. Hier en daar stond een donkere limousine met getinte ramen. Zelfs de burgemeester van Toulon was gekomen. Commandant Bastian van de Police Nationale zou tevreden en gevlaid zijn. Maar het hele tafereel ging aan hem voorbij. Hij was dood.

Onvermijdelijk herinnerde Isabelle zich de vele aanvaringen die ze als Madame le Commissaire met de overleden politiechef van Toulon had gehad. Al bij hun eerste ontmoeting waren de vonken ervanaf gespat. Bastian, die verantwoordelijk was voor het gehele departement Var, had gedacht dat hij haar meerdere was en had haar een zaak willen afnemen. Toen ze met een kil glimlachje had

geweigerd zich te schikken, had hij eerst gedreigd haar te ontslaan en haar vervolgens zelfs willen boeien. Dat had haar wel geamuseerd. Ze mocht graag zien hoe opschepperige macho's in blinde zelfoverschatting hun doel voorbijschoten... en in volle vaart tegen een muur liepen. Eén telefoontje met Balancourt in Parijs, en Bastian was met de staart tussen de benen en een knalrood hoofd afgedropen. Natuurlijk had hij haar dat nooit vergeven, en vanaf dat moment had hij geen kans laten lopen om haar een spaak in het wiel te steken. Gestruikeld was ze daardoor echter nooit, laat staan gevallen. Haar kleine commissariaat, dat zijn zetel had in Fragolin – niet ver van de Côte d'Azur – en verantwoordelijk was voor bijzondere gevallen, had zich ondanks alle vijandigheden staande gehouden.

Isabelle slikte moeizaam. Ze besepte dat ze Bastian toch zou missen. Geen woedende telefoontjes meer. Geen uitbarstingen van razernij, happend naar adem. Toch jammer. Het leven in de Provence zou er bepaald saaier op worden; in zekere zin zou het ontbreken aan pit. Ze moest toegeven dat er een zeker medelijden bij haar bovenkwam. Zelfs haar grootste rivalen wenste ze niet werkelijk iets kwaads toe – ze moesten haar gewoon met rust laten. Dat de invloedrijke politiechef van Toulon, die het van Sanary-sur-Mer via Saint-Tropez tot Fréjus voor het zeggen had, vrijwillig uit het leven was gestapt, had alom grote beroering gewekt. Werkelijk álles had men van hem verwacht, maar zelfmoord? Nee. Zelfs haar eigen wonderbaarlijke assistent Apollinaire, die een grote afkeer van zijn voormalige chef koesterde, had een traantje weggepinkt. Weliswaar had hij Bastian meer dan eens een nare ziekte toegewenst, maar daarom had die laatste nog geen zelfmoord hoeven plegen.

Isabelle wierp een blik op sous-brigadier Apollinaire, die er volkomen onbeweeglijk bij stond, zoals zo vaak vreemd schuin, maar in een correct dichtgeknoopt uniformjasje en een eveneens correct geknoopte stropdas. Dat kon je wel als een laat blijk van respect opvatten.

De kapel beëindigde de treurmars. Nu liep de burgemeester van Toulon naar het graf, waar hij enkele woorden van deelneming zou spreken en het leven van de overledene zou gedenken. Dat

zou wel even duren. Isabelle vond het een goed moment om op te stappen. Voor iemand die niet tegen rouwplechtigheden kon en zich er bijna altijd aan onttrok had ze het verbazingwekkend lang uitgehouden. Apollinaire begreep wat ze van plan was en knikte kort naar haar. Hij zou blijven en de honneurs verder waarnemen.

Het lukte Isabelle er zonder veel aandacht te trekken tussen-uit te knijpen; dat was niet moeilijk, want onder de rouwgasten waren er maar weinigen die haar kenden. Door een smeedijzeren zijpoort verliet ze de begraafplaats. Haar auto stond op het Place du Souvenir Français, pal bij een stopverbod. Ze haalde diep adem. Gelukt. Ze had de commandant de laatste eer bewezen. Dat hoorde zo, het fatsoen vereiste dat. Maar nu moest ze weg – weg van de vele grafstenen, van de gebeenten die daaronder lagen te vergaan, weg van de doodsklok en de *chappelle* waar kaarsen brandden en waar het naar wierook rook. Dat alles bracht herinneringen boven, nare herinneringen die ze slechts met moeite had kunnen verwerken. Zelfs na al die jaren. Maar dat was een ander verhaal, waar ze nu niet aan wilde denken.

In het Café des Arts viel weinig te beleven en ook de rest van Fragolin maakte op dit uur van de middag een ingeslapen indruk. Isabelle zat in de schaduw van een markies en keek met een schuin hoofd naar haar glas *menthe à l'eau*. Had ze dan toch beter een glaasje wijn kunnen bestellen in plaats van aangelengde pepermuntsiroop? Een stemmingverhogend drankje zou haar goeddoen. Ze kon de plechtigheid nog niet van zich afzetten, daar had een koude douche niets tegen kunnen beginnen.

Ze droeg een bermuda, afgetrapte espadrilles en een luchtige witte blouse. Ze kwam daarmee nauwelijks overeen met het beeld van een Madame le Commissaire onder diensttijd. Dat was het mooie van haar baan. Geen haan die ernaar kraaide wat ze aantrok, niemand die het gek vond dat het commissariaat in het gemeentehuis gesloten was. Er klopte hoe dan ook nooit iemand aan. Voor alles wat met de dagelijkse criminaliteit te maken had, moest je bij de gendarmerie zijn. Wat onder de verantwoordelijkheden van háár kantoor viel, wist bijna niemand precies. En om eerlijk te zijn was het haar ook niet geheel duidelijk. Maar dat deed er niet toe; de hoofdzaak was dat haar dependance van de Police Nationale niet gesloten werd. En daar hoefde ze nu niet voor te vrezen, want het commissariaat was speciaal voor haar opgericht door niemand minder dan Maurice Balancourt van het *Ministère de l'Intérieur*, zogezegd haar hoogste chef in Parijs en bovendien zoiets als een vaderlijke vriend. Hij vond dat de Police Nationale haar deze gunst schuldig was, na alles wat ze in het verleden had gepresteerd en doorgemaakt. Bovendien had ze in haar nieuwe functie al enkele spectaculaire successen weten

te boeken. In betrekkelijk korte tijd had ze meerdere moorden opgelost, waaronder een die al tien jaar geleden was gepleegd, en had ze de daders achter slot en grendel gezet. En passant had ze namens de landsadvocaat een kroongetuige het vege lijf gered. Isabelle glimlachte. Niet slecht voor een drop-out die een grootse carrière in Parijs adieu had gezegd en zich uit vrije wil had laten degraderen tot kleine commissaris, zodat ze in haar geboortedorp in de Provence kon bijkomen van de verwondingen die ze in haar vorige baan had opgelopen. Verwondingen die haar – als meermaals onderscheiden commandant van een speciale eenheid – aan lichaam en geest waren toegebracht. Nee, liever ademde ze de geur in van lavendel, luisterde ze naar het sjirpen van de cicaden en maakte ze af en toe een tochtje naar zee om het zand tussen haar tenen te voelen en na het zwemmen het zout op haar lippen te proeven.

In theorie leek dat allemaal te lukken, in de praktijk was ze ingehaald door de werkelijkheid. Ze was verstrikt geraakt in criminele zaken die haar volle inzet eisten. Moest ze zich daarover beklagen? Nee, natuurlijk niet. De afleiding had haar goedgegaan en het ging de laatste tijd een stuk beter met haar dan eerst. Het kwam erop aan het goede evenwicht te vinden tussen spanning en ontspanning, zoals bij yin en yang. Op dit moment was het tijd voor ontspanning. Ze had niets te doen. Het werd al bijna vervelend. Van een teveel aan duister yin werd je moe.

‘*Salut*, Isabelle. Moest jij niet naar die begrafenis in Toulon?’

Ze had Clodine niet zien aankomen. Haar jeugd vriendin kwam aan haar tafeltje zitten.

‘De plechtigheid was vanmorgen. Ik ben niet tot het einde gebleven.’

Clodine wenkte de ober en bestelde twee glazen rosé.

‘Van pepermuntwater krijg je last van winderigheid,’ zei ze, met een knikje naar het glas van Isabelle.

‘Moet jij niet in je winkel zijn? Of is hij dicht?’

Clodine dreef om de hoek een winkeltje waar ze zeepjes en allerlei hebbedingetjes voor toeristen verkocht. Ze knikte.

‘Ik neem even pauze. Er komt toch niemand. Zulke dagen heb je nou eenmaal.’

‘Dan wens ik je voor morgen een bus vol Japanners toe.’

‘O graag, dat zou super zijn. Japanners zijn dol op mijn zeepjes. Vooral op de hartvormige met lavendel.’ Clodine keek Isabelle eens goed aan. ‘Je ziet er doodmoe uit. Gaat het wel goed met je?’

Isabelle haalde haar schouders op. ‘Doodmoe ben ik niet. Waarvan zou ik dat moeten zijn? Maar die begrafenis heeft me wel aangegrepen. Ik had er niet naartoe moeten gaan.’

‘Ik vond het al vreemd. Jij gaat uit principe toch nooit naar begrafeningen?’

‘Nee. Sinds de dood van mijn ouders niet meer. Toen was ik nog klein. En toen mijn oma stierf, volgde ik net een opleiding in Amerika. Dat was het wel. Maar je hebt gelijk hoor, begrafeningen zijn niks voor mij. Vanmorgen moest ik ook meteen weer denken aan mijn ouders en mijn dode collega’s, die...’ Isabelle onderbrak zichzelf, midden in de zin. Ze haalde diep adem, staarde in de verte en voelde aan het litteken op haar voorhoofd.

Clodine pakte haar hand vast. ‘Ik vind het heel erg voor je.’

‘Dank je. Het gaat wel. En op de begrafenis van mijn collega’s was ik er trouwens ook niet. Ik lag op de intensive care.’ Isabelle dwong zichzelf tot een glimlachje en probeerde een grapje: ‘Doe me dus een plezier en blijf zo lang mogelijk leven. Liefst langer dan ik. Dan hoef ik tenminste niet nog eens naar een uitvaart.’

Clodine pakte haar glas en klonk met Isabelle. ‘Ik zal mijn best doen.’

‘Dank je. Meer verwacht ik ook niet.’

‘Toch vraag ik me af waarom je juist voor zo’n irritante kerel als Bastian een uitzondering moest maken. Je mocht hem niet eens.’

‘Het was eerder zo dat hij mij niet mocht. Maar dat is geen reden om hem niet de laatste eer te bewijzen. Nou ja, ik kan het ook niet precies uitleggen. Misschien had ik gewoon met hem te doen. Dat zo’n robuuste kerel als Bastian kanker blijkt te hebben en van de twaalfde verdieping van een flatgebouw springt. Dat is toch nogal tragisch.’

‘Maar ook begrijpelijk. Juist zulke mannen zijn er vaak doodsbenuwd voor dat ze verpleegd moeten worden. Dan maken ze er nog liever een eind aan.’

‘Ja, daar zit wat in.’

Isabelle wees Clodine op een gezin dat langs het terras liep. ‘Moet jij niet als een haas je winkeltje opendoen?’

Clodine keek op, nam nog snel een slok rosé en stond op. ‘Met-
een! Voor de moeder heb ik shampoo met rozengeur, voor de
vader Eau de Vie de Provence en voor de kinderen petjes met
Asterix en Obelix erop.’

‘Ga maar gauw, ik reken wel af.’

‘Je bent een schat.’

Opgelucht keek Isabelle Clodine na. Het gezinnetje was pre-
cies op tijd langsgesproken. Ze zat zich al af te vragen hoe ze het
gesprek op een ander onderwerp kon brengen, want ze had er
geen zin in om het nog over haar uitvaartfobie te hebben, of over
commandant Bastian en zijn zelfmoord. De dag was zo al triest
genoeg. Ach, Clodine bedoelde het ook niet verkeerd. En het was
een prima idee om er een wijntje bij te nemen, dat zeker. Nu moest
ze alleen nog aan iets moois denken. Alleen was dat makkelijker
gezegd dan gedaan.